विभक्तिः

१० – २१.११.२०१५

व्योम-संस्कृत-पाठशाला

www.sanskritfromhome.in

मङ्गलम्

रामो राजमणिः सदा विजयते रामं रमेशं भजे
रामेणाभिहता निशाचरचमूः रामाय तस्मै नमः।
रामात् नास्ति परायणं परतरं रामस्य दासोऽस्म्यहम्
रामे चित्तलयः सदा भवतु मे भो राम मामुद्धर॥

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

मङ्गलम्

गुरुरेव गतिः गुरुमेव भजे
गुरुणैव सहास्मि नमो गुरवे।
न गुरोः परमं शिशुरस्मि गुरोः
मतिरस्ति गुरौ मम पाहि गुरो॥

पुनरावर्तनम्

- तृतीयाविभक्तिः
- साधकतमं करणम्
- कर्तरि तृतीया
- क्तवतु-प्रत्ययः

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

क्तवतु – प्रत्ययस्य प्रयोगः

- भूतकाले – करोति -> कृतवान्, गच्छति -> गतवान्।
- कर्त्रर्थक-प्रत्ययः।
- लिङ्गत्रये रूपाणि – कृतवान्, कृतवती, कृतवत्।
- कर्तृपदं प्रथमाविभक्तौ – बालः कृतवान्, अहं कृतवान्।
- कर्तृपदस्य लिङ्गं, वचनं च अनुसरति – बालः कृतवान्, बालौ कृतवन्तौ, बालाः कृतवन्तः। बालिका कृतवती, बालिके कृतवत्यौ, बालिकाः कृतवत्यः।
- कर्मपदं द्वितीयाविभक्तौ – बालः पाठं पठितवान्।

अभ्यासः – १ (क्त)

- पठ्
- लिख्
- खाद्
- स्थाप्
- प्रक्षाल्
- मिल्
- निन्द्
- ताड्
- तर्ज्
- कथ्
- चोर्
- मार्ज्
- श्रु
- नी
- पी
- कृ
- स्मृ
- ज्ञा
- गम्
- दृश्
- त्यज्
- वच्
- पृच्छ्
- दा

अभ्यासः – २ (क्त)

- पाठ - पठ्
- कथा - लिख्
- भोजन - खाद्
- लेखनी - स्थाप्
- पात्र (बहु.) - प्रक्षाल्
- मित्र - मिल्
- कृष्ण - निन्द्
- चोर - ताड्
- पुत्र (बहु.) - तर्ज्
- वार्ता – कथ्
- नवनीत – चोर्
- गृह - मार्ज्

अभ्यासः – २ (क्त)

- गीत - श्रु
- मार्जनी (बहु.) - नी
- जल - पी
- कार्य (बहु.) - कृ
- अम्बा - स्मृ
- विषय (बहु.) - ज्ञा
- ग्राम - गम्
- चित्र (बहु.) - दृश्
- दुरभ्यास - त्यज्
- सत्य - वच्
- प्रश्न (बहु.) - पृच्छ्
- पुस्तक - दा

अभ्यासः – ३ (क्त)

- बालः/बालिका - पाठ - पठ्
- लेखकः/लेखिका - कथा - लिख्
- पुरुषः/महिला - भोजन - खाद्
- छात्रः/छात्रा - लेखनी - स्थाप्
- सेवकः/सेविका - पात्र (बहु.) - प्रक्षाल्
- सः/सा - मित्र - मिल्
- दुष्टः/दुष्टा - कृष्ण - निन्द्
- आरक्षकः/आरक्षिका - चोर - ताड्
- पिता/माता - पुत्र (बहु.) - तर्ज्
- रमेशः/रमा - वार्ता – कथ्
- शङ्करः/गिरिजा - नवनीत – चोर्
- गणेशः/गौरी - गृह - मार्ज्

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

क्त – प्रत्ययस्य प्रयोगः

- भूतकाले – करोति -> कृतम्, गच्छति -> गतम्।
- कर्मार्थक-प्रत्ययः।
- लिङ्गत्रये रूपाणि – कृतः, कृता, कृतम्।
- कर्मपदं प्रथमाविभक्तौ – पाठः पठितः, ग्रामः गतः।
- कर्मपदस्य लिङ्गं, वचनं च अनुसरति – पाठः पठितः, पाठौ पठितौ, पाठाः पठिताः। पाठः पठितः, कथा पठिता, पुस्तकं पठितम्।
- कर्तृपदं तृतीयाविभक्तौ – बालेन पाठः पठितः, बालिकया कथा कथिता।

अभ्यासः-४ (क्तवतु – क्त)

छात्र

पुस्तक

मित्र अङ्कनी लेखनी छात्रा

अध्यापक कृष्णफलक **क्री** सुधाखण्ड बालिका

जनक मार्जनी मापिका बालक

भूगोल

शङ्कर

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

अभ्यासः-५ (क्तवतु - क्त)

राम

हिमालय

श्रुतकीर्तिः कन्याकुमारी

गङ्गा सीता

शत्रुघ्नः द्वारका

दश्

राजस्थान ऊर्मिला

माण्डवी काञ्चीपुर

काशी लक्ष्मणः

समुद्र

भरतः

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

कर्तरि तृतीया

- कर्मार्थक-प्रत्ययानां प्रयोगे कर्तुः तृतीया भवति।
- बालेन पाठः पठितः।
- बालेन पाठः पठनीयः।
- बालेन पाठः पठितव्यः।
- बालेन पाठः पठ्यते।

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

रटनम्

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |